

УДК 159.9. 01

ПАНОК В. Г.

Український науково-методичний центр практичної психології і соціальної роботи (м. Київ)

ЖИТТЄВИЙ ШЛЯХ ОСОБИСТОСТІ ЯК КАТЕГОРІЯ ПРИКЛАДНОЇ ПСИХОЛОГІЇ

У статті визначено теоретичні і прикладні аспекти застосування поняття «життєвий шлях особистості» у прикладній психології та на цій основі обґрунтовано його статус як однієї з центральних категорій, що дозволяє несуперечливим чином поєднати різні теоретичні підходи і психологічні практики, які ґрунтуються на їх засадах.

Доведено, що поняття життєвого шляху, життєвих перспектив, актуальної життєвої ситуації та життєвої (психологічної) проблеми можуть розглядатись як універсальні категорії прикладної психології.

Ключові слова: життєвий шлях особистості, прикладна психологія, теоретичний аналіз, категоріально-поняттєвий апарат, актуальна життєва ситуація, життєві плани і перспективи, психологічна практика.

Поняття «життєвий шлях особистості» широко вживається у багатьох гуманітарних науках, його розуміння не можна назвати однозначним і сталим. У психологічній науці проблемі життєвого шляху особистості присвячено багато теоретичних та експериментальних досліджень, як вітчизняних, так і зарубіжних учених (К. О. Абульханова-Славська, А. Адлер, Б. Г. Ананьєв, Г. О. Балл, Ш. Бюлер, Л. С. Виготський, Є. І. Головаха, І. С. Кон, О. О. Кронік, С. Д. Максименко, А. Маслоу, С. Московічі, К. Роджерс, В. А. Роменець, В. В. Рибалка, С. Л. Рубінштейн, Л. В. Сохань, В. О. Татенко, Т. М. Титаренко, В. Франкл, З. Фройд, Е. Фромм, Н. В. Чепелева та багато інших).

Життєвий шлях – це унікальна, своєрідна драма буття особистості, кожен акт якої є результатом зіткнення безлічі індивідуально-неповторних характеристик і життєвих обставин, соціальних і природних умов існування. Життєвий шлях органічно поєднує біологічне й історичне, соціальне й індивідуальне. Це поєднання відбувається в особистості, у її активності, вчинкові. Б. Г. Ананьєв зазначає, що життєвий шлях людини – це історія її формування і розвитку у певному суспільстві як сучасника певної доби і ровесника певного покоління [1, с. 104–105]. Таким чином, життєвий шлях людини, з одного боку є індивідуальним, а з іншого – суспільно-історичним явищем.

У психологічній науці життєвий шлях іноді розглядається як сукупність життєвих циклів. Життєвий цикл передбачає, що плин життя має певні ритми, етапи або віхи, які закономірно повторюються у поколіннях і у долі окремої особистості [4; 6; 7]. Особистість засвоює нові соціально-психологічні ролі: сімейні, батьківські, трудові, які відповідають певним життєвим циклам,

певний час виконує їх, а потім поступово припиняє виконувати. Суспільна циклічність ролей означає зміну поколінь у суспільстві або зміну періодів індивідуального буття людини.

Нааявність багатьох причинно-цільових ліній життєвого шляху, кожна з яких має свій початок і свій кінець, породжує феномен його багатовимірності. Ці лінії можуть бути навіть відносно незалежними одна від одної, але у загальному випадку всі життєві події виявляються взаємопов'язаними, хоча характер цих зв'язків і їх вагомність можуть значною мірою варіювати і змінюватись [7; 10]. Дійсно, одночасно з виконанням певної суспільної ролі людина розвивається в онтогенетичному аспекті як організм, виконуючи певну філогенетичну програму.

На відміну від організму, який розвивається згідно певної біологічної програми, кожна людина має свою власну долю й історію. Її доля й історія, з одного боку, визначаються зовнішніми обставинами і причинами, а з іншого – внутрішніми обставинами, які людина створює сама, і за які вона несе персональну відповідальність. Іншими словами, особистість може поступово змінити у певних межах зовнішні умови свого існування, якщо зрозуміє, що остаточна історія її життя залежить від неї.

Попри велике розмаїття досліджень життєвого шляху особистості у науковій психології це поняття залишається майже недослідженим у прикладній психології, ні з точки зору його теоретичного потенціалу, ні з точки зору методологічних можливостей. Отже, **основною метою** цієї статі стало: визначити теоретичні і прикладні аспекти застосування поняття «життєвий шлях особистості» у прикладній психології та на цій основі обґрунтувати його статус як однієї з

центральної категорії, що дозволить несуперечливим чином поєднати різні теоретичні підходи і психологічні практики, які ґрунтуються на їх засадах.

У якості основних завдань визначено:

1. На основі теоретичного аналізу робіт вітчизняних і зарубіжних дослідників визначити природу і психологічні особливості поняття «життєвий шлях особистості» та його місце у структурі споріднених категорій і понять.
2. Визначити методологічні можливості застосування життєвого шляху особистості до розв'язання теоретичних і методичних проблем у прикладній психології.
3. Обґрунтувати категоріальний статус життєвого шляху особистості та на основі мета-теоретичного підходу показати його місце у системі категорій прикладної психології.

На нашу думку дослідження особистісного розвитку можливе й у системі онтогенезу, і в системі життєвого циклу, і в системі життєвого шляху. При цьому життєвий шлях включає у себе життєвий цикл, а життєвий цикл – онтогенез. Ці лінії життя є й автономними і взаємопов'язаними одночасно. Категорія життєвого шляху, таким чином, інтегрує у собі біологічні, соціальні та індивідуально-психологічні чинники й умови розвитку особистості (рис. 1).

У наведеному малюнку відображено основні життєві події та індивідуально неповторну траєкторію життєвого шляху особистості (трек) які обумовили виникнення актуальної життєвої ситуації (АЖС). Вихід або розв'язання проблем, що складають актуальну життєву ситуацію, означає вибір стратегії життя або сценарію поведінки у майбутньому, визначення життєвих перспектив.

В історії психології існує доволі велика кількість підходів до вивчення проблеми життєвого шляху особистості. Узагальнено можна виокремити такі підходи до трактування цієї проблеми: поведінковий, критичний, гуманістичний.

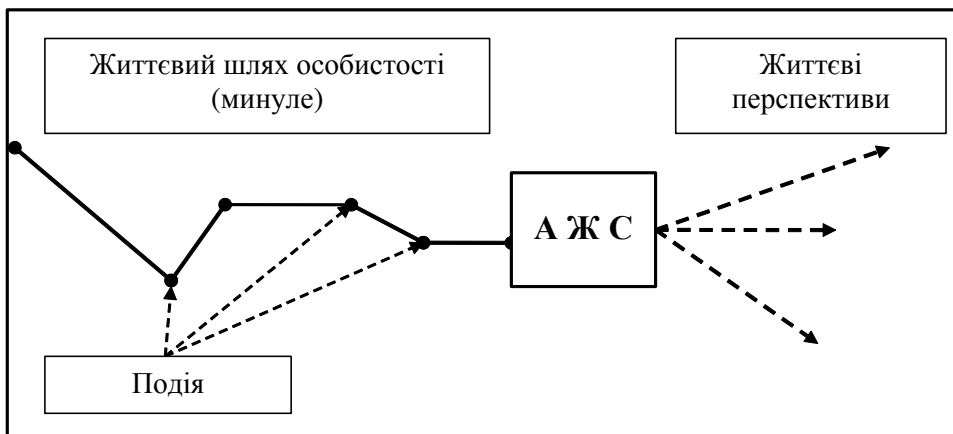

Рис. 1. Загальна структура життєвого шляху особистості

Поведінковий підхід, у центрі якого стоїть не власне особистість, а її взаємодія з соціальним або природним оточенням, необхідність розв'язання лише конкретних психологічних проблем такої взаємодії. Людина при цьому розглядається лише як продукт впливів навколишнього середовища, у якій немає перспективних цілей діяльності, глибокого і розмаїтого внутрішнього життя. Ідея надання психологічної допомоги зводиться фактично до формування певних поведінкових навичок і навичок спілкування, що реалізується практично через навчіння або тренінг. Людська поведінка у працях Дж. Вотсона, Е. Торндайка, Б. Скінера, Дж. Вольпе, А. Лазаруса, а також І. П. Павлова, В. М. Бехтерева, І. В. Сеченова піддається певній операціоналізації, а різноманітні взаємодії з оточенням – функціоналізуються. Тут пропонується певний механізм (схема) для опису подій, який може вивчатись «об'єктивними» науковими методами».

Відзначаючи схематизм поведінкового підходу, зазначимо, що безсумнівним його досягненням у дослідженні життєвого шляху стало визначення поняття «ситуація» або «життєва ситуація». За допомогою притаманного біхевіористам структурно-функціонального підходу вдалося детально описати з функціонально-психологічної точки зору явища чинників, стимулів, зовнішніх факторів та умов, які є елементами кожної життєвої ситуації особистості. Причому, ситуація представлена саме як система впливів і чинників, що взаємодіють між собою і впливають один на один, а особа – як елемент цієї системи.

Сучасні дослідження проблем життєвого шляху здійснюються у межах психологічних підходів, які стосуються намагань відійти від класичного позитивізму. Дослідники намагаються не обмежуватись встановленням загальних закономірностей, рухаючись у бік виявлення знань, які стосуються конкретної особистості з метою допомогти їй у розв'язанні конкретної життєвої проблематики. Майже з самого початку психологія намагалася виявити те, що складає унікальність кожної особистості, що саме робить її не схожою, а не тільки те, що є типовим для кожної людини [2; 5; 8].

У той же час універсальні закони, гідні всіх людей, застосовувати для конкретної людини у конкретній життєвій ситуації неефективно, особливо коли мова йде про надання практичної психологічної допомоги. У той же час поведінка окремої особи у конкретних умовах має власну логіку і закономірності, у тому числі такі, які не мають імовірнісного характеру, які доводиться виявляти іншими методами, наприклад, методами розуміючої психології [8].

Концепціям розуміючої і критичної соціології скоріше можна знайти відповідність у межах психодинамічного напрямку, тобто у теоріях психоаналізу З. Фрейда, індивідуальної психології А. Адлера, аналітичної психології К. Юнга, транзактного аналізу Е. Берна або у межах гуманістичної психології Г. Сковороди, К. Роджерса, В. Франкла тощо [2; 4; 6; 9; 10].

У цих підходах особистість не тільки досліджується, вона піддається психотерапевтичним впливам і корекціям, які здійснюються на основі усвідомлення клієнтом своїх глибинних внутрішніх процесів і на основі вироблення нової Я-концепції та нових життєвих стратегій (Т. С. Яценко). Обмежитись цими підходами не дозволяє існуюча критика їх, яка спирається, наприклад, на припущення, що під час тлумачення сновидінь, дослідження вільних асоціацій і подолання опору клієнта відбувається не усвідомлення неусвідомленого, а формування певного нового образу внутрішнього світу клієнта, у межах якого і здійснюється корекція. Крім того, багатьом не подобається постулат про жорстку залежність від негативних і травмуючих впливів минулих подій життя.

Поведінка окремої людини упорядковується не тільки на основі певних законів і закономірностей, а й шляхом виявлення конкретних суб'єктивних систем значень, особистісних смислів (Д. О. Леонтьєв) соціальних взаємодій, когнітивних моделей та уявлень про актуальну життєву ситуацію і про власне майбутнє. На відміну від дослідників, які дотримуються позитивістської точки зору, люди у своєму житті керуються не складними і довершеними теоріями, а певними мотивами і причинами, які спонукають до вибору тієї чи іншої лінії поведінки, і які необхідно враховувати, не дивлячись на те, що вони іноді бувають ірраціональними, ілюзорними, міфічними, містять неадекватні, хибні уявлення і забобони тощо [6; 7; 10]. Досліджувати поведінку людини без урахування цих психологічних реалій неможливо.

Хоча застосування статистичних методів і пошук універсальних закономірностей сприяє

побудові найбільш узагальнених знань про витоки і механізми поведінки людини, проте намагання пристосувати одержані результати до конкретної особи вимагають подальшого вдосконалення методів дослідження на основі методів розуміючої соціології і психології.

Методи гуманістичної психології (Г. О. Балл, В. Дільтей, С. Д. Максименко, К. Роджерс, В. А. Роменець, В. О. Татенко, Т. М. Титаренко, В. Франкл) обумовлюють виявлення не тільки прихованих закономірностей поведінки, але й систем цінностей, настанов, уявлень, образів, які у процесі діалогічної взаємодії можна зробити явними не тільки для дослідника, але й для самої людини. А це, у свою чергу, передбачає співробітництво практичного психолога і клієнта предметом професійної діяльності якого є особистість останнього [5; 9].

Критичний підхід у психології прямо наголошує на необхідності змін у тих об'єктах, які вивчаються. Точка зору критичного підходу полягає у тому, що дослідження необхідні не тільки для того, щоб щось проаналізувати, а насамперед для того, щоб виявити напрямки змін, а не розглядати ці зміни як такі, що не залежать від особистих зусиль людини.

Методи критичної теорії налаштовують дослідника вважати, що хоча людська поведінка у багатьох відношеннях визначається й обмежується історичним і культурним контекстом, обставинами соціального буття, але люди можуть змінювати умови свого життя, якщо для них стануть очевидними ті приховані мотиви і механізми, які лежать в основі їх поведінки. Іншими словами: людина сама є творцем власної долі, якщо зрозуміє, як саме і для чого необхідно змінити обставини власного буття, яких ілюзій треба позбутися, які реалії треба взяти до уваги.

Власне у межах критичного підходу найбільш обґрунтованим видається розгляд методів подійно-біографічного підходу українських учених (Є. І. Головаха, О. О. Кронік, Л. В. Сохань), оскільки у цьому випадку від дослідника вимагається не тільки розширення культурно-історичного і соціально-психологічного контекстів існування особистості, але й вихід за межі звичної наукової парадигми, яка не допускає зацікавленого ставлення дослідника до особистості, що досліджується. У даному випадку людина не може бути байдужим спостерігачем в той час, коли справа торкається виявлення причин її поведінки. Намагання зробити це приводять до того, що вона починає реагувати на дослідження неадекватно і відповідні результати можуть не відповідати тій дійс-

ності, яку намагаються дослідити (Л. Ф. Бурлачук). Так само дослідник не може себе відчувати комфортно у моральному відношенні, коли під час психологічного обстеження, маючи можливість позитивно вплинути на людину, яку він вивчає, він залишить поза увагою можливість надати необхідну психологічну допомогу.

Особливо значущими є ці обставини, коли мова йде про вивчення життєвого шляху людини, коли стають очевидними приховані чинники і проблеми, що обумовили контекст минулого, і фактори, що впливають на формування життєвої перспективи людини. Саме через це категорія життєвого шляху посідає таку важливу роль у теоретичних схемах і одночасно є частиною методології професійної діяльності практичного психолога [5].

Гуманістична психологія ставить у центр своїх досліджень людину з усіма її особливостями, але на відміну від психоаналізу і біхевіоризму, приділяє основну увагу теперішньому досвіду людини, її можливостям і потенціям, життєвим планам і перспективам, її майбутньому [2, 8, 10]. Основним знаряддям дослідника у цьому випадку виявляється глибоке розуміння і сприйняття внутрішнього світу людини з метою пошуку шляхів сприяння її внутрішньому зростанню, пошуку шляхів і напрямів подальшого життя, а не минулому з його негативно-деструктивними впливами чи теперішньому з набором стимулів та чинників.

У працях А. Маслоу, Ф. Перлза, К. Роджерса, В. Франкла та інших уявлення про людину полягають у тому, що це – особа, яка перебуває у стані розвитку, у процесі самоактуалізації, їй притаманна свобода волі, вона має можливість приймати рішення і брати на себе відповідальність за власну долю. Роль психотерапевта у цих школах практичної психології полягає у тому, щоб допомогти людині взяти на себе цю відповідальність за своє подальше зростання і розвиток, за своє життя і самопочуття [2; 8; 10].

Таким чином, категорія життєвого шляху виявляється різноманітним і багатовимірним поняттям, порівнянно з іншими спорідненими поняттями, такими як: життєве самовизначення, життєвий цикл, онтогенез, життєві стратегії, час життя, віковий розвиток та ін. Воно передбачає численні впливи і тенденції у межах однієї біографії. Лише кінець життя ставить крапку у визначенні остаточного характеру життєвого шляху окремої особи.

Життєвий шлях ми б визначили як сукупність подій та обставин індивідуального розвит-

ку, які вирішальним чином вплинули на формування особистості та зумовили її структуру й основну життєву проблематику. До життєвих обставин ми схильні відносити сукупність соціальних, біологічних та екологічних чинників, що діють на людину протягом усього її життя, обумовлюючи індивідуально неповторну «особисту історію» (С. Л. Рубінштейн) та індивідуальність кожної особи.

Переваги застосування у психології поняття життєвого шляху особистості полягають у тому, що воно надає дослідникам нові параметри для вивчення як людської психіки, так і соціальних умов існування людини. При цьому особистість та умови її життєдіяльності не розглядаються відірвано, як окремі групи факторів, що впливають одні на одних у межах суб'єкт-об'єктної взаємодії, а як єдина цілісна система життєвої ситуації особистості, система, що забезпечує перехід людини від минулого у майбутнє через розв'язання конкретної життєвої проблематики, через механізми прийняття рішень та побудови життєвих планів.

Такий підхід дозволяє науковцям розглядати життєвий шлях особистості у контексті розвитку суспільства – його минулого, яке впливає на умови існування і розвитку особи безпосередньо або опосередковано, його культури, умов, які створюються для розвитку особистості, а також визначення можливих шляхів подальшого самовдосконалення особи, її перспектив, планів, сподівань і можливих умов та засобів їх досягнення [1; 3; 6–8]. Це, у свою чергу, дає змогу досліджувати можливості та ресурси змін біографії людини, виявити можливу роль внутрішніх умов її психічного життя та зовнішніх природних і соціальних чинників.

Наукова цінність поняття життєвого шляху полягає також у тому, що воно дозволяє цілісно і, в той же час – конкретно розглянути кожну особистість, яка має свою власну історію, свій сценарій життя, який вона намагається реалізувати. Цей сценарій – життєва перспектива, складається відповідно до головних мотивів, прагнень, сподівань, мрій, усвідомлюваних або неусвідомлюваних, певних уявлень відносно перспектив життя, які обумовлюються досвідом і впливом середовища. Ось чому застосування поняття життєвого шляху у науковому дослідженні або надання практичної психологічної допомоги людині дозволяє більш системно підійти до проблем особистості та її розвитку, більш ґрунтовно дослідити факти і явища, які стосуються соціального та індивідуального бут-

тя людини. Одночасно це поняття дає можливість інтегрувати всі основні психологічні концепції особистості у єдину внутрішньо несуперечливу структуру, яка описує процес її, особистості, становлення, формування і розвитку (рис. 2).

Зі схеми, наведеної на рис. 2, стає очевидним, що поняття життєвого шляху, життєвих перспектив, актуальної життєвої ситуації та життєвої (психологічної) проблеми можуть розглядатись як універсальні категорії прикладної психології. Головне – вони не суперечать основним школам і підходам практичної психології. Так, власне життєвий шлях та основні його події є предметом дослідження в основному психоаналітичного напрямку. Тут минуле є першоджерелом актуальної життєвої проблематики особистості. Головним предметом гуманістичного напрямку традиційно є життєві плани, життєві смисли і програми особистості, її життєві перспективи. Що ж стосується актуальної життєвої проблематики особистості, чинників і факторів, які взаємодіють в актуальному теперішньому людини, механізмів прийняття рішення, боротьби мотивів і т. п., то це, очевидно, є предметом поведінкового та когнітивного напрямів психології.

Підсумовуючи, можна вказати, що, по-перше, категорія життєвого шляху особистості стає найбільш узагальнюючою й ефективною, насамперед через той факт, що вона дозволяє звернути головну увагу на здатність людини бути особистістю, бути самостійною, на її здатність до самоактуалізації, на те, що, в решті-решт, тільки вона сама є творцем власної біографії, головним режисером своєї унікальної долі. За одних і тих же умов одна людина може відігравати в житті творчу роль, набуваючи все більше можливос-

тей до самостійності, до незалежності від можливих негативних впливів життя, від негативних зовнішніх обставин, у той час як інша людина всі свої сили витрачає на те, щоб пристосуватися до традиційних обставин, до загальноприйнятих норм, прислухаючись до свого оточення більше, ніж до себе, маючи тематику життя, яку можна назвати регламентуючою.

По-друге, ця категорія дозволяє вказати на залежність від минулого людини, яке безпосередньо або опосередковано впливає на неї, а також від об'єктивних умов, у яких протикає її життя. Це дає можливість врахувати той факт, що вплив минулого людини та умов її існування на її майбутнє має багатоаспектний, багатовимірний і багатоваріантний характер, впливаючи на сьогодення своїми планами, мріями, можливими перспективами і можливостями їх досягнення. Життя пропонує людині безліч можливостей, які вона використовує відповідно до свого минулого, досвіду, самостійності, відповідальності.

По-третє, категорія життєвого шляху дозволяє розширити розуміння умов існування людини за рахунок їх уключення у більш широкий культурно-історичний контекст, у певну низку суспільно-історичних подій, ритмів традицій, звичаїв і ритуалів, які стосуються найближчого соціального оточення, етносу, генерації, держави, поєднуючи біографічне з історичним.

Особистість не може розвиватись, не створюючи як свою історію, так і історію свого часу. У загальному випадку, хоча вирішальними для розгортання життєвого шляху виявляються життєва подія і конкретний учинок, проте наявність життєвого проекту, здатність людини не тільки до певною мірою вибору зовнішніх умов,

а також і до їх формування у певних межах, не можуть не вплинути на її здатність до вибору і формування життєвих подій і тим більше вчинків. І якщо з більшою впевненістю про вирішальний вплив на життєвий шлях особистості подій і вчинків можна говорити у її ранньому віці, то для зрілої людини більш характерною є її здатність, за умов наявності життєвого досвіду, життєвого плану, ба-

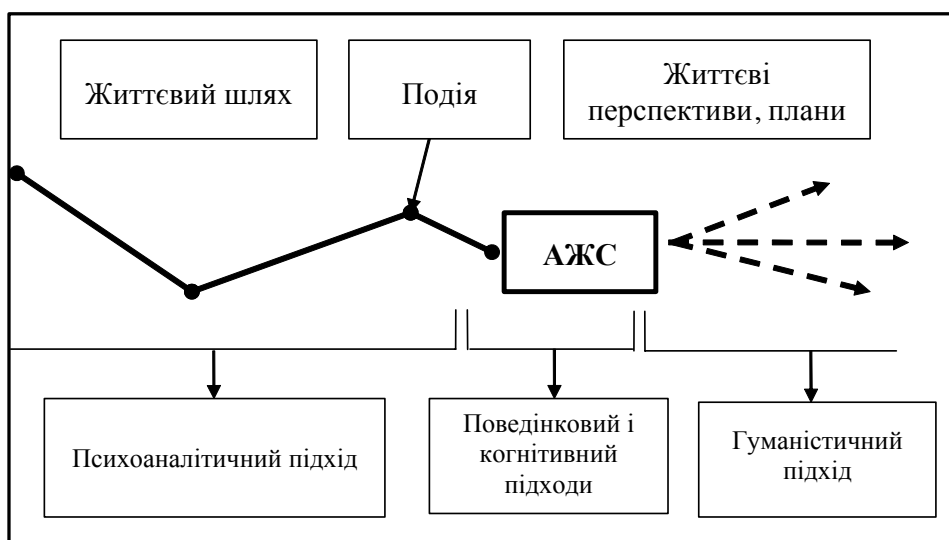

Рис. 2. Загальна структура життєвого шляху особистості та основні психологічні підходи до його дослідження

жання і волі, до вибору і формування обставин свого буття. Такий підхід до особистості дозволяє, з одного боку, простежувати вплив культурно-історичного часу на людину, а з іншого боку, – вплив людини на свій час. Останній може бути в окремих випадках значним або навіть вирішальним.

Нарешті, категорію життєвого шляху можна розглядати у поєднанні з поняттям творчого шляху, який є шляхом постійної модифікації особистісного світу з метою творення людиною самої себе. Якщо життєвий шлях можна уявити вичерпаним, то творчий шлях відбувається неначе у паралельній площині і може виглядати як постійне піднесення до нових висот, яке, у кращому разі, фізично закінчується після досягнення людиною чергової висоти, а в гіршому разі, раптом обривається під час чергового сходження. Це поняття виявляється таким, що здатне інтегрувати низку різних точок зору на людину, психологічних теорій і концепцій.

Таким чином, життєвий шлях особистості необхідно визнати загальнонауковою системною категорією, що описує події індивідуального життя людини з точки зору взаємодії суб'єкта активності з його життєвими обставинами, у яких ця активність якраз і здійснюється. Під життєвими обставинами розуміють природні та соціальні чинники, з якими прямо або опосередковано взаємодіє особистість.

У психологічному розумінні життєвий шлях особистості – це складна, системно-понятійна

багатомірною категорією, що передбачає розкриття індивідуальної історії людини, сукупність подій та обставин індивідуального розвитку особистості.

Категорія життєвого шляху особистості виявляється плідним інтегруючим поняттям, за допомогою якого можна узгодити цілу низку теорій практичної психології, що набувають при цьому свого остаточного значення.

Список використаних джерел

1. Ананьев Б. Г. Человек как предмет познания / Б. Г. Ананьев. // Избр. психол. труды : в 2-х т. — М. : Педагогика, 1980. — Т. 1. — С. 16—178.
2. Балл Г. А. Психология в радиогуманистической перспективе : избранные работы / Г. А. Балл. — К. : Основа, 2006. — 408 с.
3. Панок В. Г., Привалов Ю. А. Социальная активность личности старшеклассника / В. Г. Панок, Ю. А. Привалов. — К. : ЦСЭП, 1999. — 129 с.
4. Панок В. Г., Рудь Г. В. Психология життєвого шляху особистості : монографія / В. Г. Панок, Г. В. Рудь. — К. : Ніка-Центр, 2006. — 280 с.
5. Панок В. Г. Практична психологія. Теоретико-методологічні засади розвитку: Монографія / В. Г. Панок. — Чернівці: Технодрук, 2010. — 486 с.
6. Рубинштейн С. Л. Человек и мир / С. Л. Рубинштейн // Проблемы общей психологии. — М. : Педагогика, 1973. — С. 255—385.
7. Тугаринов В. П. Природа, цивилизация, человек / В. П. Тугаринов. — Л. : Изд-во Ленингр. ун-та, 1978. — 128 с.
8. Чудновский В. Э. Смысл жизни и судьба / В. Э. Чудновский. — М. : Akademia, 1997. — 214 с.
9. Яценко Т. С. Глубинная психология. Тенденция к психологической смерти: диагностика и коррекция : монография / Т. С. Яценко, А. В. Глузман; под ред. Т. С. Яценко. — К. : Вища школа – XXI, 2010. — 231 с.
10. Elton L. Time and man / Elton L., Messel H. — Oxford etc. : Pergamon, 1978. — 114 p.

ПАНОК В. Г.

ЖИЗНЕННЫЙ ПУТЬ ЛИЧНОСТИ КАК КАТЕГОРИЯ ПРИКЛАДНОЙ ПСИХОЛОГИИ

В статье определено теоретические и прикладные аспекты применения понятия «жизненный путь личности» в прикладной психологии и обосновано его статус в качестве одной из центральных категорий, что позволяет непротиворечиво объединить разные теоретические подходы и психологические практики, которые базируются на этих основаниях.

Доказано, что понятия жизненного пути, жизненных перспектив, актуальной жизненной ситуации и жизненной (психологической) проблемы могут рассматриваться в качестве универсальных категорий прикладной психологии.

Ключевые слова: жизненный путь личности, прикладная психология, теоретический анализ, категориально-понятийный аппарат, актуальная жизненная ситуация, жизненные планы и перспективы, психологическая практика.

PANOK V.

LIFE WAY OF PERSONALITY AS A CATEGORY OF APPLIED PSYCHOLOGY

The article defined the theoretical and applied aspects of the concept of "career personality" in Applied Psychology and justified his status as one of the main categories, which allows consistent combine different theoretical approaches and psychological practices that are based on these grounds.

We prove that the concept of living the way of life prospects, current life situation and life (psychological) problems can be considered as universal categories of Applied Psychology.

Keywords: career personality, applied psychology, theoretical analysis, categorical and conceptual apparatus, current life situation, life plans and prospects, psychological practice.

Стаття надійшла до редколегії 23.01.2014 року.